The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine

Military Science. Vol. 3 No. 1 (2025)

DOI: 10.62524/msj.2025.3.1.12

Національна економіка й безпека України в умовах війни: результати стратегічного довгострокового прогнозування

Сергій Тарута
перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку
Комітет Верховної Ради України з питань економічного розвитку
01008, вулиця Михайла Грушевського, 5, Київ, Україна
e-mail: taruta@rada.gov.ua
ORCID: 0009-0000-1328-0118

Ірина Чернишова
доктор економічних наук, старший науковий співробітник
начальник науково-дослідного відділу
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил України, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: i-tv@ukr.net
ORCID: 0000-0002-5958-7059

Іван Марко
заслужений економіст України, доктор економічних наук, професор
провідний науковий співробітник
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил України, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: marko.df.mo@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2590-3623

Віталій Бусель
начальник Центрального управління оборонних ресурсів
Генеральний штаб Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил України, 6, Київ, Україна
e-mail: Busel77vitalii@gmail.com
ORCID: 0009-0004-3043-9695

Анотація. Актуальність статті зумовлена необхідністю мати прогноз макроекономічних показників України на довгострокову перспективу, оскільки обсяг зазначених показників безпосередньо визначає розвиток економіки України. Метою цього пронозу є подальше формування рекомендацій щодо економічної політики, можливих обсягів оборонного бюджету, шляхів відновлення України у повоєнний час.

У статті здійснено прогноз основних макроекономічних показників України, а саме: валовий внутрішній продукт, експорт, імпорт та державний борг. Прогноз представлено в діапазоні від мінімального до максимального значення за трьома періодами: короткостроковий (до 2026 року), середньостроковий період (до 2029 року) та довгостроковий період (до 2032 року) за трьома варіантами (сценаріями): мінімальні значення (песимістичний сценарій), середні (зважений сценарій) та максимальні (оптимістичний сценарій). Для ілюстративності представлення результатів застосовано графічний метод, побудовано відповідні діаграми та графіки. Основою прогнозу був

економіко-статистичний аналіз вищезазначених макроекономічних показників України за 2002–2023 роки. Крім того, у статті перелічено основні чинники за кожним макроекономічним показником, які впливають на їхні обсяги. Зокрема, успішність розвитку економіки України у довгостроковій перспективі буде здебільшого залежати від таких чинників: геополітичної ситуації, демографічної ситуації в Україні та світі, інвестицій та міжнародної допомоги, наданої Україні, реформ та структурних змін в економіці України. Проте визначальним для розвитку економіки України буде факт припинення або продовження російсько-української війни.

Матеріали статті можуть бути використані під час формування і реалізації державної політики України, зокрема під час визначення пріоритетів розвитку України. Стаття може бути корисною науковцям і аналітикам, які причетні до розроблення прогнозів, вироблення й обґрунтування державних рішень щодо розвитку держави.

Напрямами подальших досліджень може бути формалізація взаємозв'язку обсягів валового внутрішнього продукту та основних макроекономічних показників із витратами на забезпечення обороноздатності держави, а також розроблення рекомендацій щодо покращення економічної ситуації в Україні під час відбудовного періоду після припинення бойових дій.

Ключові слова: безпека держави, валовий внутрішній продукт, державний борг, збройні сили, економіка, експорт, імпорт, міжнародна допомога, макроекономічні показники, обороноздатність, прогноз.

Вступ

Прогноз розвитку економіки України є одним із важливих та необхідних завдань для ухвалення обґрунтованих рішень як під час формування економічної політики України, так і для ефективного розвитку Збройних Сил України. Довгостроковий прогноз є важливим інструментом як для окремих аналітиків, так і в цілому для урядів, оскільки він допомагає визначати стратегії для стабільності та зростання на макроекономічному рівні.

Основною публікацією щодо прогнозу економічного і соціального розвитку України є консенсус-прогнози [1]–[3]. Вони готуються департаментом стратегічного планування та макроекономічного прогнозування Міністерства економіки України на середньострокову перспективу. Метою зазначених публікацій є вироблення рекомендацій з економічної політики щодо забезпечення стабільного і збалансованого економічного зростання України та макроекономічне прогнозування можливих сценаріїв розвитку країни. Консенсус-прогноз – це усереднені значення основних прогнозних показників економічного і соціального розвитку України, які розраховані як медіана на основі експертних оцінок учасників опитування – провідних фахівців у сфері макроаналізу та прогнозування [1]. Зазначені прогнози включають очікувані темпи зростання валового внутрішнього продукту (ВВП), інфляції, прогнози щодо ринку праці, а також вплив реформ на економіку. Ці прогнози часто коригуються через політичні зміни та зовнішні виклики.

Національний банк України (НБУ) регулярно публікує короткострокові макроекономічні прогнози, які базуються на аналізі внутрішніх і зовнішніх факторів [4]. Наприклад, прогноз на 2025 рік враховує значний вплив війни на економіку, але також вказує на можливі позитивні зміни у разі стабілізації ситуації. Прогноз НБУ зазвичай включає очікування щодо зростання ВВП, інфляції, курсів валют та рівня безробіття.

Міжнародні організації також аналізують економічну ситуацію в Україні та висвітлюють свої прогнози, здебільшого на середньострокову перспективу [5]–[8]. Зокрема, Міжнародний валютний фонд (МВФ) наприкінці 2024 року прогнозував уповільнення економічного зростання України через війну, проте також зазначав, що в разі мирних умов

країна зможе відновити зростання [7]. Світовий банк вказує на потенціал для розвитку агросектора і цифрової економіки [8].

Крім того, зустрічаються публікації, присвячені довгостроковим перспективам розвитку економіки України, розроблені окремими експертами або незалежними аналітичними центрами [9]–[13], зокрема Центром економічної стратегії [12]. Прогнози в цих публікаціях враховують структурні реформи, зростання інвестицій, а також потенціал для розвитку малого і середнього бізнесу. Проте в них зазначається складність проведення точного довгострокового прогнозування, оскільки формалізувати та прорахувати взаємозв'язок між основними макроекономічними показниками та чинниками, які на них впливають у довгостроковій перспективі, є доволі складним завданням.

Тому у цій статті прогноз розвитку економіки України на довгострокову перспективу пропонується здійснити на основі аналізу наявних статистичних даних основних макроекономічних показників за 2002–2023 роки. Для аналізу обрано такі основні макроекономічні показники, як: ВВП, експорт, імпорт та державний борг. Крім того, для повноти розуміння можливих шляхів розвитку економіки України необхідно вказати основні чинники, які будуть мати вплив на обсяги досліджуваних макроекономічних показників у довгостроковій перспективі.

Отже, мета цього дослідження – представити ймовірний прогноз розвитку основних макроекономічних показників України до 2032 року та перелічити основні чинники, які впливають на обсяги досліджуваних макроекономічних показників.

Методологічна основа

В основу запропонованого дослідження покладено економіко-статистичний аналіз основних макроекономічних показників України за 2002–2023 роки, а саме: ВВП; експорт та імпорт; державний борг. Крім того, враховано обсяги та розподіл наданої міжнародної допомоги під час широкомасштабного вторгнення росії в Україну, тобто за 2022–2024 роки.

Побудовано ряди динаміки згадуваних показників та виявлено основні тенденції їхньої зміни, що надало можливість спрогнозувати основні зміни макроекономічних показників України до 2032 року.

Прогноз надано в діапазоні від мінімального до максимального значення за трьома періодами: короткостроковий (до 2026 року), середньостроковий період (до 2029 року) та довгостроковий період (до 2032 року) за трьома варіантами (сценаріями): мінімальні значення (песимістичний сценарій), середні (зважений сценарій) та максимальні (оптимістичний сценарій). Для ілюстративності представлення результатів застосовано графічний метод, побудовано відповідні діаграми та графіки.

Результати і обговорення

Основні макроекономічні показники України за 2002–2023 роки, а саме: ВВП, експорт, імпорт та державний борг представлено в табл. 1 [14], [15].

Зважаючи на важливість міжнародної допомоги для розвитку нашої економіки, хочеться окремо зосередити увагу на тій міжнародній допомозі, яку надано Україні в останні роки [16]. Для розуміння повноти цієї допомоги в табл. 2 представлено обсяги та розподіл наданої міжнародної допомоги між США, Європою та іншими країнами під час широкомасштабного вторгнення росії в Україну, тобто за 2022–2024 роки. У табл. 3 показано обсяги та розподіл наданої міжнародної допомоги між основними напрямами такої допомоги, а саме: фінансова, гуманітарна та військова допомога. Аналіз виділеної міжнародної допомоги засвідчує, що у розрізі країн Європа надала 53% від усієї допомоги, США 38% і 9% – інші країни світу. Обсяг допомоги за роками приблизно однаковий.

Аналіз структури розподілу міжнародної допомоги за сферами (фінансова, гуманітарна та військова) засвідчує, що найбільше у структурі витрат міжнародної допомоги припадає на військову допомогу (у середньому 52%), на другому місці фінансова допомога (41%) і найменше гуманітарна (7%). При цьому гуманітарна допомога у 2024 році в абсолютних величинах менше порівняно з 2022 роком майже в 3,5 рази (у відсотках у два рази), 2022 рік виділено 10,5% гуманітарної допомоги із усієї суми міжнародної допомоги, а в 2024 році – лише 4,5%.

Таблиця 1. Статистичні макроекономічні показники за 2002–2023 роки для прогнозування розвитку економіки України

Рік	ВВП	Експорт	Імпорт	Державний борг	
				млн грн	% від ВВП
2002	225 810,00	22 939,00	6 368,81	75 692,93	33,50%
2003	267 344,00	24 117,00	7 810,05	77 511,68	29%
2004	345 113,00	29 747,00	10 933,37	85 310,12	24,70%
2005	441 452,00	227 252,00	-223 555,00	78 145,77	17,70%
2006	544 153,00	253 707,00	-269 200,00	80 546,99	14,80%
2007	720 731,00	323 205,00	-364 373,00	88 744,76	12,30%
2008	948 056,00	444 859,00	-520 588,00	189 410,37	19,90%
2009	913 345,00	423 564,00	-438 860,00	316 884,60	34,70%
2010	1 082 569,00	549 365,00	-580 944,00	432 235,40	39,90%
2011	1 316 600,00	707 953,00	-779 028,00	473 121,60	35,90%
2012	1 408 889,00	717 347,00	-835 394,00	515 510,60	36,60%
2013	1 454 931,00	681 899,00	-805 662,00	584 114,10	40,10%
2014	1 566 728,00	770 121,00	-834 133,00	1 100 564,00	70,20%
2015	1 979 458,00	1 044 541,00	-1 084 016,00	1 572 180,20	79,40%
2016	2 383 182,00	1 174 625,00	-1 323 127,00	1 929 758,70	81,00%
2017	2 982 920,00	1 430 230,00	-1 618 749,00	2 141 674,40	71,80%
2018	3 558 706,00	1 608 890,00	-1 914 893,00	2 168 627,10	60,90%
2019	3 974 564,00	1 636 416,00	-1 947 599,00	1 998 275,40	50,30%
2020	4 194 102,00	1 637 399,00	-1 681 526,00	2 551 935,60	60,80%
2021	5 459 574,00	2 224 704,00	-2 286 067,00	2 671 827,60	48,90%
2022	5 191 028,00	1 840 563,00	-2 712 325,00	4 071 683,10	78,40%
2023	6 537 825,00	1 868 904,00	-3 237 014,00	5 519 483,90	84,40%

Таблиця 2. Обсяги міжнародної допомоги, наданої Україні у 2022–2024 роках (розподіл між країнами)

Роки	США		Європа		Інші країни світу		Загальна сума виділеної допомоги	
	млрд євро	% від ВВП України	млрд євро	% від ВВП України	млрд євро	% від ВВП України	млрд євро	% від ВВП України
2022	35,00	27,3%	38,50	29,7%	4,98	3,1%	78,50	63,5%
2023	32,99	31,7%	49,15	21,3%	7,79	4,74%	89,91	58%
2024*	16,74	19,6%	30,01	10,9%	5,82	3,43%	52,56	34,3%
Разом	84,73		117,55		18,59		220,97	

Примітка: за 8 місяців.

Отже, розвиток економіки України і в подальшому буде залежати від інвестиційної підтримки з боку міжнародних партнерів. За умови активної фінансової та матеріально-технічної допомоги з боку міжнародних партнерів (МВФ, Європейський Союз, США, інші країни) Україна може отримати значні інвестиції у відновлення інфраструктури,

промисловість, енергетику та інші ключові сектори економіки. Це може забезпечити базу для стійкого зростання ВВП. Проте Україна паралельно має впроваджувати успішні реформи, такі як: покращення правової системи, боротьба з корупцією, реформи в енергетичному секторі, дерегуляція тощо. Узагалі, прогноз України щодо ВВП, особливо на довгострокову перспективу, зокрема до 2032 року, є складним, оскільки він залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів, а саме: політичної стабільності, економічних реформ, інвестиційної активності, темпів відновлення після війни, глобальних економічних змін і розвитку зовнішньої торгівлі. Однак урахування тенденцій, виявлених під час аналізу фактичного ВВП за 2002–2023 роки (табл. 1), надає можливість представити ймовірний прогноз ВВП України до 2032 року, що зображено на рис. 1.

Таблиця 3. Обсяги міжнародної допомоги, наданої Україні у 2022–2024 роках (розподіл між основними напрямами допомоги)

Роки	Фінансова допомога		Гуманітарна допомога		Військова допомога		Загальна сума виділеної допомоги	
	млрд євро	% від загальної допомоги	млрд євро	% від загальної допомоги	млрд євро	% від загальної допомоги	млрд євро	% від ВВП України
2022	32,92	41,94%	8,25	10,51%	37,34	47,57%	78,50	63,5%
2023	35,47	39,45%	5,40	6,01%	49,05	54,55%	89,91	58%
2024*	22,19	42,22%	2,37	4,51%	27,99	53,25%	52,56	34,3%
2024 (прогноз)	33,28		3,56		41,99		78,84	51,45%

Примітка: фактично за 8 місяців, по серпень включно.

Отже, у короткостроковій перспективі (2024–2026 роки) ВВП України ймовірно буде рости для оптимістичного та зваженого прогнозу на рівні 5–10% щорічно, залежно від темпів відновлення інфраструктури, стабільності політичної ситуації та обсягів наданої міжнародної допомоги. За песимістичного сценарію буде відбуватися незначне зростання на 2–3% щорічно.

У середньостроковій перспективі (2026–2029 роки), у разі стабільної ситуації в країні й запроваджених реформ, ВВП може зростати на рівні 4–6% щорічно для оптимістичного та зваженого прогнозу. Зокрема, значний вплив на зростання матимуть сільське господарство, металургія, IT-сектор і відновлення енергетичної інфраструктури. За песимістичного сценарію буде відбуватися незначне падіння на 2–3% щорічно.

У довгостроковій перспективі (2029–2032 роки) можна очікувати стабільного зростання на рівні 4–5% щорічно для оптимістичного прогнозу. Передумовами таких перспектив мають стати успішний інтеграційний процес з ЄС, стабільне економічне середовище та активна інвестиційна політика. Згідно з оптимістичним варіантом ВВП України у 2032 році може бути у 2 рази вищим, ніж до війни. За песимістичного сценарію падіння буде продовжуватися на 3–4% щорічно та у 2032 році наблизиться до ВВП 2021 року.

На основі поточної ситуації та очікування щодо збереження наявних тенденцій можна окреслити основні чинники, які позитивно вплинуть на обсяг ВВП України до 2032 року.

Припинення війни у 2025 році та відновлення економіки України за рахунок зростання споживчого попиту, повернення підприємств до роботи, а також зростання інвестицій в інфраструктуру.

Інвестиційна підтримка з боку міжнародних партнерів, про що вже згадувалося.

Трансформація енергетичних секторів та забезпечення енергетичної безпеки. Україна має значний потенціал у відновлюваних джерелах енергії (сонячні, вітрові, біоенергія), а також у відновленні енергетичної інфраструктури після пошкоджень. Якщо країна зможе

реалізувати стратегію енергетичної незалежності й модернізації енергетичних мереж, це може дати поштовх для зростання виробництва та експорту енергоносіїв. Перехід до "зелених" технологій може стати важливою складовою економічного розвитку, підвищуючи конкурентоспроможність української економіки.

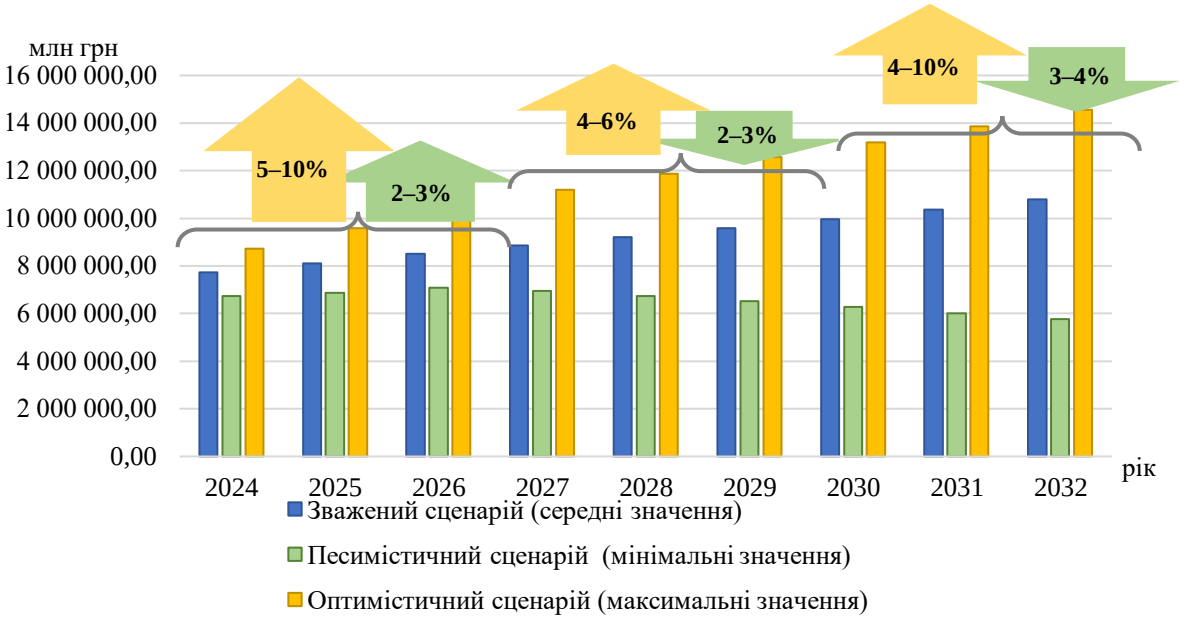

Рисунок 1. Прогноз ВВП України до 2032 року

Відновлення сільськогосподарського виробництва після війни. Сільськогосподарський сектор може досягати середньорічного зростання 3–5% в найближчі роки, що також позитивно вплине на загальний ВВП.

Відновлення виробничих потужностей. Металургійний сектор традиційно є важливою складовою української економіки. Після відновлення виробничих потужностей металургія може стати однією з основних галузей, що сприятиме росту ВВП. Уже в середньостроковій перспективі цей сектор може демонструвати стабільне зростання.

Розвиток IT-сектора. IT-галузь в Україні має великий потенціал для зростання. Українські IT-компанії вже займають важливу позицію на світовому ринку, і цей сектор може стати важливим двигуном економічного зростання. До 2032 року експорт IT-послуг може зрости на 10–15% щорічно, що суттєво збільшить внесок цього сектора у ВВП.

Одним із ключових макропоказників, який впливає на розмір ВВП, є експорт. У табл. 4 та на рис. 2 представлено ймовірний прогноз експорту у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі за трьома варіантами (сценаріями): мінімальні значення (песимістичний сценарій), середні (зважений сценарій) та максимальні (оптимістичний сценарій).

Отже, у короткостроковій перспективі (2024–2026 роки) експорт може зростати на 5–8% щорічно для зваженого та оптимістичного прогнозу завдяки відновленню та інвестиціям у ключові галузі: сільське господарство, метали, енергетика, IT. Однак результати будуть залежати від політичної стабільності та відновлення інфраструктури. Для песимістичного прогнозу експорт буде скорочуватися щонайменше на 2–3%.

У середньостроковій перспективі (2026–2029 роки), у разі успішного відновлення економіки України (оптимістичний сценарій), можна очікувати стабільне зростання експорту на рівні 6–10% на рік завдяки розвитку нових експортних ринків, збільшенню виробничих

потужностей і розширенню технічних секторів. Для песимістичного сценарію експорт може почати відновлюватися, але незначними темпами, щонайменше на рівні 1–2% на рік.

Таблиця 4. Імовірний прогноз експорту України на 2024–2032 роки

Рік	Зважений сценарій (середні значення)	Песимістичний сценарій (мінімальні значення)	Оптимістичний сценарій (максимальні значення)
2024	1 926 531,00	1 555 092,15	2 297 969,75
2025	2 022 857,55	1 508 439,39	2 481 807,33
2026	2 124 000,43	1 463 186,20	2 680 351,92
2027	2 251 440,45	1 477 818,07	2 948 387,11
2028	2 386 526,88	1 492 596,25	3 243 225,82
2029	2 529 718,49	1 507 522,21	3 567 548,40
2030	2 732 095,97	1 462 296,54	3 995 654,21
2031	2 950 663,65	1 433 050,61	4 475 132,71
2032	3 186 716,74	1 390 059,09	5 012 148,64

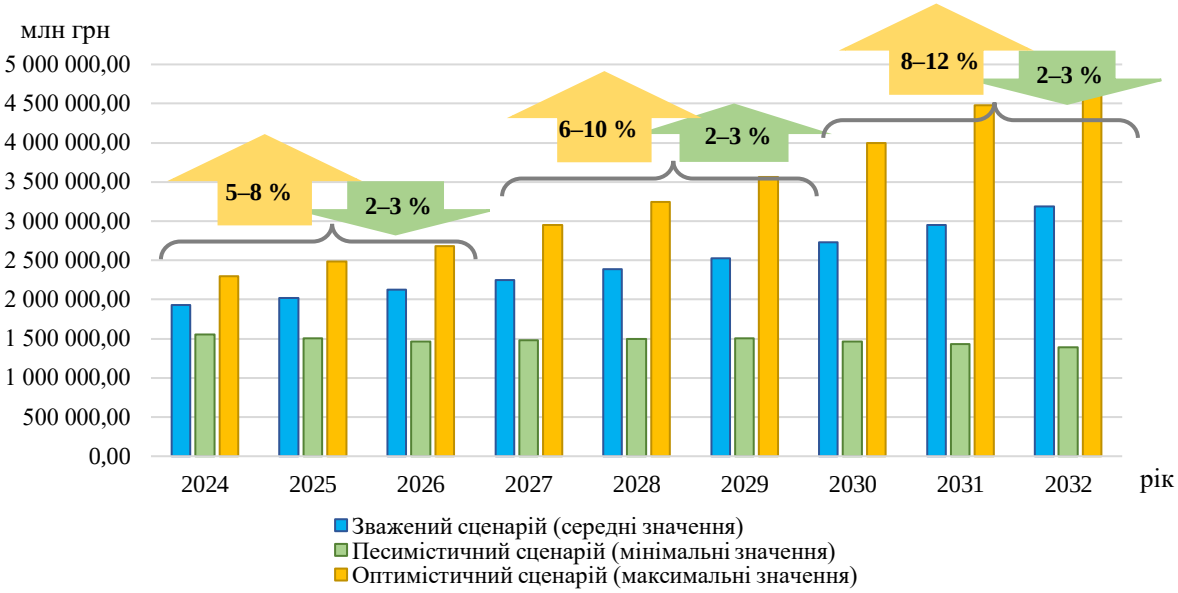

Рисунок 2. Прогноз експорту України до 2032 року

У довгостроковій перспективі (2029–2032 роки), у разі стабільного економічного розвитку та успішної інтеграції з міжнародними ринками (оптимістичний сценарій), експорт України може зростати на 8–12% на рік, зокрема в секторах IT, енергетики, сільського господарства і металургії. Негативні тенденції можуть повернутися для песимістичного сценарію та експорт почне скорочуватися на 2–3% щорічно.

Тобто розвиток експорту України до 2032 року залежить від низки таких важливих факторів, як: розвиток економічної ситуації в країні, глобальних ринків, зовнішньоекономічної політики та процесів інтеграції з міжнародними економічними блоками. Динаміка експорту України у перспективі буде визначатися такими чинниками.

Відновлення і модернізація портів (здебільшого на Чорному морі), залізничної інфраструктури та логістики у цілому, що дозволить Україні знову стати важливим гравцем на міжнародних ринках.

Розвиток аграрного сектора та виробництво відновлюваної енергії. Продовольчий

експорт залишатиметься однією з основних статей експорту України, особливо зернових (пшениця, кукурудза, ячмінь), олійних культур (соняшник, ріпак) і харчових продуктів. Україна є одним із провідних експортерів зерна у світі. До 2032 року аграрний експорт може зростати в межах 3–5% на рік, оскільки попит на продовольство у світі зростатиме через глобальні зміни клімату та потребу в збільшенні продовольчої безпеки. Крім того, важливою статтею експорту мають стати біоенергетичні продукти (біопаливо, біоелектрика).

Інвестування в модернізацію металургійних потужностей України та пріоритетність машинобудівного сектора. Метали та металургійна продукція (залізна руда, сталь, алюміній) традиційно становлять значну частину українського експорту. Україна належить до десяти найбільших експортерів сталі у світі. Якщо Україна продовжить інвестувати в модернізацію металургійних потужностей та забезпечить стабільність в постачанні, експорт металів може залишатися стабільним або навіть зрости в умовах відновлення глобального попиту на будівельні матеріали. У контексті зростання імпорту обладнання і техніки сектор машинобудування має бути одним із пріоритетних для України. Експорт техніки, транспортних засобів і компонентів може збільшитися за належного розвитку інфраструктури та технологій.

Розвиток IT-сектора. IT-сектор є одним із найбільш перспективних напрямів для України. До 2032 року експорт програмного забезпечення, послуг у сфері IT, розробки для стартапів та інженерних рішень можуть стати важливою статтею в експорті. Прогнозується, що експорт IT-послуг може зрости на 10–15% щорічно, оскільки Україна має висококваліфіковану робочу силу в IT та технічних спеціальностях.

Підвищення ролі енергетичного експорту. Україна може стати важливим експортером відновлюваної енергії, особливо вітрової та сонячної, завдяки значним природним ресурсам та сприятливим кліматичним умовам. Окрім цього, якщо Україна буде активно інвестувати в інфраструктуру для видобутку та транспортування нафти і газу (наприклад, через розширення можливостей зберігання та експорту), експорт енергетичних ресурсів може зростати.

Інтеграція з Європейським Союзом та іншими міжнародними економічними організаціями відкриває нові ринки для українських товарів. Спрощення митних процедур, запровадження вільної торгівлі з іншими країнами може значно збільшити експорт. Спільні інвестиційні проєкти в агросекторі, енергетиці, IT і виробничих потужностях можуть значно посилити позиції України на міжнародних ринках.

Підвищення якості та сертифікація продукції. Український експорт може зростати за умови підвищення якості продукції та сертифікації згідно з міжнародними стандартами (особливо в аграрній сфері, фармацевтиці, медичних виробах). Важливими факторами будуть технологічні інвестиції та здатність відповідати вимогам міжнародних споживачів, що забезпечить більший доступ до ринків ЄС, США, країн Азії.

Війна створює додатковий тиск на імпорт, особливо пов’язаний із потребами оборони та відновленням інфраструктури. У табл. 5 та на рис. 3 представлено ймовірний прогноз імпорту у коротко-, середньо та довгостроковій перспективі за трьома варіантами (сценаріями): мінімальні значення (песимістичний сценарій), середні (зважений сценарій) та максимальні (оптимістичний сценарій).

У короткостроковій перспективі (2024–2026 роки) імпорт може залишитися на такому самому рівні, як у періоді до війни, або навіть нижчому, враховуючи економічну нестабільність та труднощі з логістикою, викликані бойовими діями. За песимістичного сценарію імпорт буде збільшуватися щонайменше на 8–10% щорічно.

У середньостроковій перспективі (2026–2029 роки) за стабільного економічного відновлення обсяги імпорту можуть зростати та показувати позитивні тенденції до скорочення імпорту до 2% щорічно. Проте негативна динаміка може досягти позначки

збільшення імпорту до 5–7% щорічно.

У довгостроковій перспективі (2029–2032 роки), якщо економіка стабілізується, а внутрішнє виробництво розвиватиметься, імпорт може і далі скорочуватися в попередніх темпах до 2% щорічно. Зважений прогноз передбачає зростання імпорту з акцентом на технологічні та енергетичні ресурси та темп буде помірним на рівні 2% щорічно. У разі негативних тенденцій та імпорту великої кількості споживчих товарів імпорт може досягти темпу збільшення до 8% щорічно.

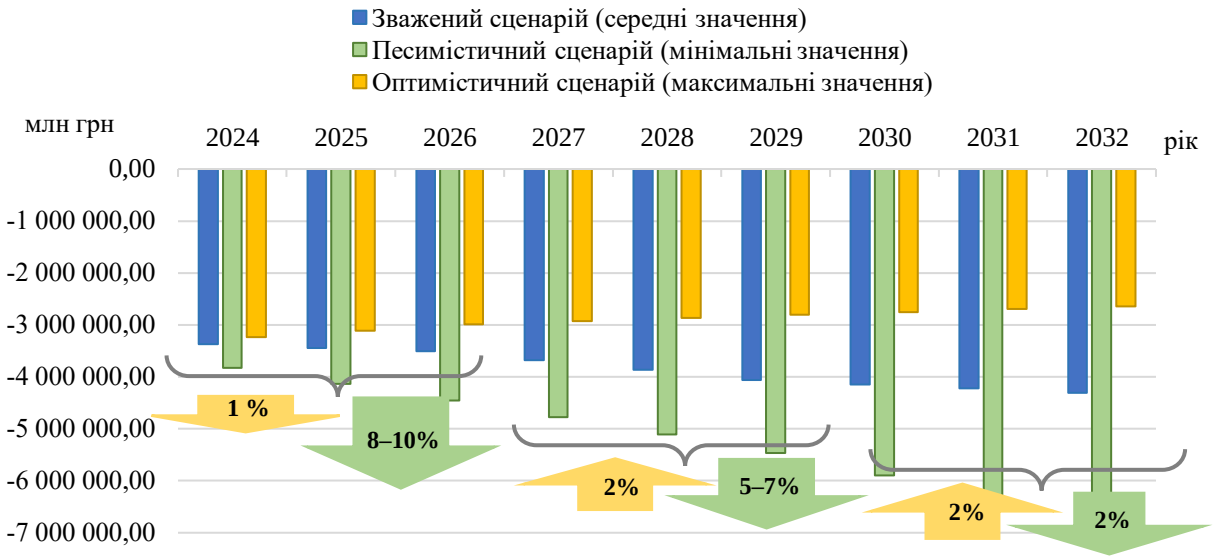

Рисунок 3. Прогноз імпорту України до 2032 року

Таблиця 5. Імовірний прогноз імпорту України на 2024–2032 роки

Рік	Зважений сценарій (середні значення)	Песимістичний сценарій (мінімальні значення)	Оптимістичний сценарій (максимальні значення)
2024	-3 371 577,20	-3 824 118,89	-3 237 014,00
2025	-3 439 008,74	-4 130 048,40	-3 107 533,44
2026	-3 507 788,92	-4 460 452,27	-2 983 232,10
2027	-3 683 178,36	-4 772 683,93	-2 923 567,46
2028	-3 867 337,28	-5 106 771,81	-2 865 096,11
2029	-4 060 704,15	-5 464 245,83	-2 807 794,19
2030	-4 141 918,23	-5 901 385,50	-2 751 638,31
2031	-4 224 756,59	-6 373 496,34	-2 696 605,54
2032	-4 309 251,73	-6 883 376,05	-2 642 673,43

Отже, загалом, на фоні економічних і політичних викликів, імпорт в Україні до 2032 року, ймовірно, буде коливатися, але в цілому зростати, зокрема в сегментах високих технологій, енергетики та споживчих товарів.

Прогноз імпорту для України до 2032 року буде залежати від кількох ключових факторів, таких як економічна стабільність, зовнішньоекономічні відносини, політична ситуація, розвиток внутрішніх виробництв, а також глобальні економічні тенденції. Основними чинниками, які будуть впливати на імпорт до 2032 року, можна вважати такі.

Економічне відновлення після війни. Після війни очікується зростання попиту на технології, машинобудування, медичне обладнання, а також сировину для внутрішнього

виробництва. Тому така ситуація призведе до зростання обсягів імпорту, зокрема в таких секторах, як енергетика (нафта, газ), техніка, будівельні матеріали, транспортні засоби, а також споживчі товари.

Диверсифікація джерел постачання. У контексті енергетичної кризи та залежності від імпорту енергоносіїв, Україна буде прагнути до диверсифікації джерел енергії (зокрема газу і нафти), а також пошуку альтернативних джерел енергії. Тобто можна очікувати зростання імпорту в секторі відновлюваних джерел енергії, оскільки Україна може активно інтегрувати нові екологічно чисті технології. Зазначене вплине на структуру імпорту енергетичних ресурсів.

Зростання технологічного імпорту. В Україні можуть збільшитися обсяги імпорту високих технологій (електроніка, програмне забезпечення, штучний інтелект), оскільки країна має потенціал для розвитку IT-сектора, хоча це потребуватиме значних інвестицій в інфраструктуру та людські ресурси.

Зміна структури споживчих товарів. Після війни українці можуть прагнути до відновлення рівня життя, що призведе до збільшення попиту на імпортні споживчі товари, зокрема продукти харчування, побутову техніку, одяг, електроніку. Водночас, через високі тарифи на імпорт або зовнішньоекономічні санкції імпортні товари можуть стати дорожчими, що також може вплинути на його обсяги.

Інфраструктурні та логістичні виклики. Війна значно пошкодила інфраструктуру, але відновлення транспортних коридорів, портів і доріг (особливо в рамках ініціативи “Шовковий шлях” та інтеграції з ЄС) може сприяти зростанню імпорту. Збільшення використання контейнерних перевезень та логістичних хабів може зробити імпорт більш ефективним.

Політика та міжнародні угоди. Україна активно рухається до інтеграції з Європейським Союзом, що може сприяти зниженню митних тарифів і створенню більш сприятливих умов для імпорту з країн ЄС. Можлива угода про вільну торгівлю з іншими економічними блоками або країнами, що також може збільшити потоки імпорту.

Зміни у внутрішньому виробництві. Якщо Україна зможе стимулювати розвиток власного виробництва в галузях, де зараз залежить від імпорту (наприклад, в агропромисловому комплексі, машинобудуванні, фармацевтиці), це може призвести до зменшення потреби в імпорті сировини або готових товарів. Однак повне заміщення імпорту може бути важким, зважаючи на технологічні обмеження.

Ще одним важливим показником, який має вплив на розвиток економіки, є державний борг. Обсяг державного боргу України у перспективі до 2032 року буде залежати від низки економічних, політичних та фінансових факторів, таких як темпи відновлення економіки після війни, економічні реформи, міжнародна фінансова допомога, зміна валютних курсів, рівень інфляції, а також здатність країни залучати нові кредити або реструктуризувати наявні борги. У табл. 6 та на рис. 4 представлено ймовірний прогноз державного боргу України як частку від ВВП, у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі за трьома варіантами (сценаріями): мінімальні значення (оптимістичний сценарій), середні (зважений сценарій) та максимальні (песимістичний сценарій).

Отже, у короткостроковій перспективі (2024–2026 роки), враховуючи поточні витрати на війну, реконструкцію та фінансування дефіциту бюджету, державний борг, ймовірно, продовжить зростати на 5–10% відносно ВВП щорічно, досягнувши 110–120% від ВВП. Суттєві коливання зовнішніх фінансових ринків і потреба в додатковому фінансуванні можуть збільшити ризики дефіциту та обслуговування боргу. Оптимістичний сценарій передбачає незначне скорочення державного боргу до 2026 року порівняно з поточним станом.

У середньостроковій перспективі (2026–2029 роки), якщо економіка стабілізується, а інвестиції в інфраструктуру почнуть приносити результат, державний борг може зростати на

3–5% на рік, а його частка у ВВП може поступово зменшуватися. Очікуваний рівень боргу у 2029 році може становити близько 100% від ВВП у зваженому прогнозі. Крім того, якщо Україна успішно реструктурує частину боргу та залучить інвестиції для розвитку ключових секторів економіки, борг може залишатися на стійкому рівні, хоча й залишатиметься високим у відносному вимірі. Оптимістичний сценарій передбачає подальше скорочення державного боргу, проте дуже низькими темпами. Песимістичний сценарій передбачає подальше збільшення державного боргу.

Таблиця 6. Імовірний прогноз державного боргу України на 2024–2032 роки, % від ВВП

Рік	Зважений сценарій (середні значення)	Оптимістичний сценарій (мінімальні значення)	Песимістичний сценарій (максимальні значення)
2024	85,11%	84,02%	103,28%
2025	97,99%	89,99%	113,05%
2026	110,83%	92,83%	119,81%
2027	109,68%	90,80%	122,55%
2028	107,52%	88,77%	127,27%
2029	99,84%	85,75%	130,98%
2030	96,21%	84,74%	131,67%
2031	94,05%	82,75%	135,35%
2032	90,89%	80,77%	138,02%

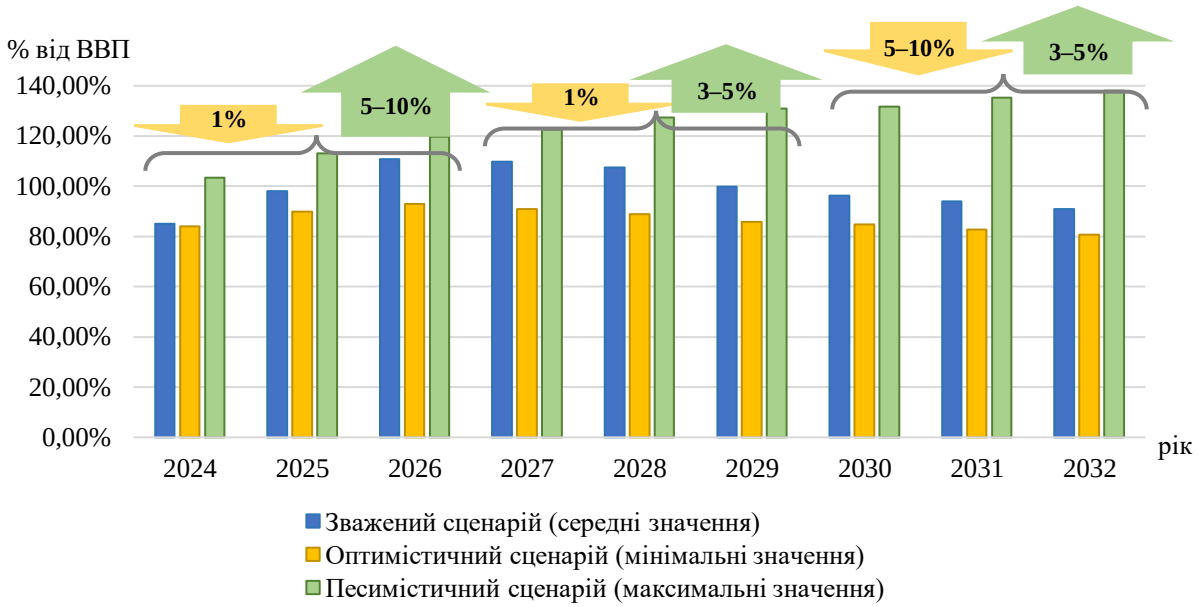

Рисунок 4. Прогноз державного боргу України до 2032 року

У довгостроковій перспективі (2029–2032 роки), у разі стабільного економічного зростання (4–5% на рік) та реалізації інфраструктурних і структурних реформ, частка державного боргу у ВВП може знизитися до 80–90% від ВВП до 2032 року. Борг може стабілізуватися або зменшитися завдяки зростанню економіки, диверсифікації фінансування та реструктуризації боргових зобов'язань. Проте можливий і негативний прогноз, коли державний борг буде і далі збільшуватися.

Отже, рівень державного боргу України до 2032 року має значну залежність від темпів економічного відновлення, міжнародної допомоги, успішної реструктуризації боргу та стабільності валютних ринків. У короткостроковій перспективі борг може залишатися високим (близько 120% ВВП у 2025–2026 роках), але в разі успішних економічних реформ і

стабільного росту ВВП його частка у ВВП може зменшитися до 80–90% до 2032 року. Основними чинниками, які будуть визначати динаміку державного боргу України в довгостроковій перспективі, можна вважати такі.

Поточний рівень державного боргу. На початок 2024 року державний борг України становить близько 100–110% від ВВП. Зростання боргу відбулося через збільшення бюджетних дефіцитів, спричинених війною, та необхідність фінансування відновлення економіки. Частка зовнішнього боргу є значною, що додає додаткової уразливості до валютних коливань і змін у глобальних економічних умовах.

Військові витрати та відновлення після війни. З огляду на поточну військову ситуацію, прогноз державного боргу залежатиме від тривалості війни та необхідних витрат на оборону. Витрати на відновлення країни після війни також будуть мати значний вплив на динаміку боргу. Якщо війна триватиме ще кілька років, Україні потрібно буде продовжувати залучати кредити для покриття дефіциту бюджету. Після закінчення війни або стабілізації ситуації країна потребуватиме значних інвестицій у відновлення інфраструктури, соціальних і економічних секторів, що знову збільшить потребу у фінансуванні та може призвести до подальшого зростання боргу.

Міжнародна допомога та реструктуризація боргу. Україна отримує значну підтримку від міжнародних фінансових установ, таких як МВФ, Світовий банк, ЄС і США. Однак після війни, ймовірно, буде потрібно реструктурувати частину державного боргу, щоб забезпечити його стійкість та уникнути економічної рецесії. Можливо, Україна зможе укласти угоди з міжнародними кредиторами про пролонгацію термінів погашення або зниження процентних ставок на боргові зобов'язання. Це допоможе знизити фінансове навантаження в період відновлення. Крім того, після завершення конфлікту можуть бути створені спеціальні програми для підтримки економічного відновлення, що дозволить Україні зберегти доступ до фінансування за вигідними умовами, навіть якщо борг залишатиметься високим.

Темпи зростання ВВП і дефіцит бюджету. Величина державного боргу безпосередньо залежить від темпів зростання ВВП та дефіциту бюджету. Відновлення економіки та зростання ВВП після війни буде важливим чинником у зменшенні відносного рівня боргу. Якщо економіка відновиться з високими темпами зростання (4–6% на рік), то відносна величина боргу може зменшуватись, навіть якщо його абсолютний обсяг буде зростати. Проте, принаймні в середньостроковій перспективі, слід очікувати значні бюджетні дефіцити через необхідність витрат на відновлення, соціальні виплати та підтримку економічної стабільності.

Міжнародні фактори: зміни ставок, інфляція, курс валют. Зовнішні чинники, зокрема зміна процентних ставок у світі, інфляція і коливання валютних курсів, можуть суттєво вплинути на величину боргу. Зростання глобальних процентних ставок може збільшити витрати на обслуговування державного боргу, особливо зовнішнього. Якщо ставки зростатимуть, Україна може стикнутися з високими витратами на обслуговування боргу. Коливання валютного курсу також вплине на величину державного боргу, оскільки частина боргу номінована в іноземній валюті. Ослаблення гривні може значно збільшити вартість погашення зовнішніх зобов'язань.

Диверсифікація джерел фінансування. Після війни Україна, ймовірно, буде прагнути до диверсифікації джерел фінансування, щоб знизити залежність від зовнішніх кредиторів та заощадити на витратах на обслуговування боргу. Це може включати залучення інвестицій, випуск внутрішніх облігацій, розвиток фінансових ринків.

Висновки

Успішність розвитку економіки України у довгостроковій перспективі залежить від

багатьох чинників, зокрема геополітичної ситуації, демографічної ситуації в Україні та світі, інвестицій та міжнародної допомоги, наданої Україні, реформ та структурних змін в її економіці тощо. Проте визначальним для розвитку економіки України буде факт припинення або продовження російсько-української війни. У будь-якому випадку, розвиток економіки України, на думку авторів, буде обумовлено такими основними чинниками, як:

залежність розвитку економіки України від обсягів допомоги, наданої міжнародними партнерами, і, швидше за все, вона буде поступово зменшуватися вже в середньостроковій перспективі;

високий дефіцит бюджету, який, особливо в умовах ведення війни, залишатиметься доволі високим, оскільки виникає додаткова потреба держави у коштах переважно на оборону та соціальне забезпечення, за умови припинення війни дефіцит може зменшуватися вже в середньостроковій перспективі;

повернення мігрантів до України, що є важливим чинником зростання економіки, який після завершення війни може бути ключовим для реалізації відкладеного споживчого попиту, проте масштаби повернення лишаються невизначеними;

трансформація енергетичних секторів та забезпечення енергетичної безпеки України, відновлення сільськогосподарського виробництва та виробничих потужностей, а також розвиток IT-сектора.

Рекомендації

Матеріали статті можуть бути використані під час формування і реалізації державної політики України, зокрема під час визначення пріоритетів розвитку України. Стаття може бути корисною науковцям і аналітикам, які причетні до розроблення прогнозів, вироблення й обґрунтування державних рішень щодо розвитку держави.

Напрямами подальших досліджень може бути формалізація взаємозв'язку обсягів ВВП та основних макроекономічних показників із витратами на забезпечення обороноздатності держави, а також розроблення рекомендацій щодо покращення економічної ситуації в Україні під час відбудовного періоду після припинення бойових дій.

Використані джерела

1. Консенсус-прогноз *"Україна: сценарії відновлювального зростання"*. (2024). № 57, квітень 2024. Міністерство економіки України. С. 27. https://me.gov.ua//
2. Консенсус-прогноз *"Україна: відновлення та перспективи зростання"*. (2023). № 56, жовтень 2023. Міністерство економіки України. С. 25. https://me.gov.ua//
3. Консенсус-прогноз *"Україна: перспективи розвитку: сценарії відновлювального зростання"*. (2023). № 55, квітень 2023. Міністерство економіки України. С. 23. https://me.gov.ua//
4. *Інфляційний звіт*. (2024). Схвалений рішенням Правління Національного банку України від 31.10.2024 р. №-392рш "Про схвалення Інфляційного звіту". Національний банк України. С. 56. https://bank.gov.ua//.
5. Silviu Nate. (2024, November). *Ukraine's Journey to Recovery, Reform and Post-War Reconstruction. A Blueprint for Security, Resilience and Developmen*. Lucian Blaga University of Sibiu. Publisher: Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-3-031-66434-2.
6. International Monetary Fund. (2022). *World economic outlook: War sets back the global recovery*. https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/04/19/world-economic-outlook-april-2022
7. *Ukraine: Sixth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility,*

Requests for Modification of a Performance Criterion, and Financing Assurances Review-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. (2024). IMF Country Report No. 24/366. December 20, 2024. P. 163. https://doi.org/10.5089/9798400297397.002.

8. *Ukraine Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3)*. (2024). February 2024. The World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations.
9. Kyrylenko, O. V., Sniezhkin, Yu. F., Basok, B. I., & Bazieiev, Ye. T. (2022). Ukraine's energy: probable scenarios of recovery and development. *Visnyk of the National Academy of Sciences of Ukraine*, *9*, 22–37. https://doi.org/10.15407/visn2022.09.022.
10. *Вплив міграційних процесів на перебіг повоєнного відновлення України, міграційну політику ЄС та країн східного партнерства*. (2023). Київ. Центр Разумкова. С. 265.
11. *Ukraine: From War To Peace And Recovery*. (2024, August). Analytical Assessments. Razumkov Centre. 22 p. https://razumkov.org.ua/2024-PAKT-AUGUST-ENGL.pdf.
12. Good Governance Fund "*Економічний хаб: Зміцнення макроекономічної стабільності через ефективне управління державними фінансами*". (2025). Центр економічної стратегії. https://ces.org.ua/macroforecast_2025_economists/
13. *Україна після перемоги. Бачення України 2030.* (2023). *Економічна політика*, *12*, 92. Спілка українських підприємців. Київ.
14. *Official website of the Ministry of Finance of Ukraine*. https://www.mof.gov.ua/uk
15. *Official website of the State Statistics Service of Ukraine*. https://www.ukrstat.gov.ua/
16. Christoph Trebesch, Arianna Antezza, Katelyn Bushnell, Pietro Bomprezzi, Yelmurat Dyussimbinov, Catarina, Chambino, Celina Ferrari, Andre Frank, Pascal Frank, Lukas Franz, Caspar Gerland, Ivan Kharitonov, Bharath Kumar, Ekaterina Rebinskaya, Christopher Schade, Stefan Schramm & Leon Weiser (2024). The Ukraine Support Tracker: Which countries help Ukraine and how? *Kiel Working Paper*, *2218*, 1–75. https://www.ifw-kiel.de/97d5c1a6-7ed8-4576-b666-ee91f20ae58f-Ukraine_Support_Tracker_Release_18.xlsx